

DİPLOMASİ ÇARKLARI: TÜRKİYE'NİN DENKLEME YERLEŞMESİ

Gözde KILIÇ YAŞIN

Analiz No : 2022 / 9

07.04.2022

Rusyanın, Ukraynayı işgalinin ekonomik ve insani maliyeti günden güne artmaktadır. Ukraynanın bu işgal karşısında yeterli desteği alamaması ve kaderine terk edilmesi, NATOnun işgali sonlandıracak askeri ve ekonomik önlemleri derhal almak yerine savaşın seyrini izlemesi ve son tahlilde Rusyayı küçük yaptırımlarla güçten düşürme politikasını tercih etmesi dikkate değer çıkarımlardır. Ayrıca Avrupa ülkelerinin Ukraynanın toprak bütünlüğünün sağlanmasından ziyade enerji devamlılığının sağlanmasını önceleyen politikaları Ukraynayı hayal kırıklığına uğratmış, Rusyaya karşı politika yürütmeye niyetlenen ülkelerin cesaretini de kırmıştır. Diğer taraftan Avrupanın mülteci ve sığınmacılar konusundaki ayrımcı ve ırkçı yaklaşımı da not edilecek çıkarımlardandır. Ukraynaya bir faydası olmasa da AB ve NATOnun bu savaşla birlikte toparlanması da görünen ilk sonuçlardandır. Bu yaklaşımı, ABD Beyaz Saray Basın Sözcüsü de Putin, modern tarihte NATOnun en büyük birleştiricilerinden biri oldu, sanırım ona teşekkür edebileceğimiz bir şey bu.[1] açıklamasıyla doğrulamaktadır. Nitekim NATO, Rusya sayesinde artık daha birleşik ve daha güçlüdür ancak bunun aynı zamanda ABDnin NATODA güçlenmesi anlamına geldiği de hatırlanmalıdır.

AB ve NATOnun toparlanmasından başka ABnin yeniden ABD ile Atlantikçi çizgide birleşmesi de muhtemeldir ki Rusya tehdidi söyleminin nihayet bir karşılık bulması olarak değerlendirilecektir. Nitekim Avrupanın güvenliğinin sağlanamadığı her durumda AB, ABD ile birlikte hareket etme çizgisine dönmektedir. Dolayısıyla ABD, NATO ve ABde etki ve gücünü yeniden tesis etme konusunda önemli bir ilerleme sağlamıştır. Diğer taraftan Almanya merkezli Avrupanın Rusya ile etkileşimi büyük ölçüde frenlenmiştir. Almanya, Rusya-Ukrayna savaşının başlangıcındaki kararsız görünümünden Rusya ile enerji işbirliğini [2] gözden geçirme noktasına geçmiş, ABDnin uzun zamandır karşı çıktığı Kuzey Akım 2 doğalgaz boru hattının sertifikasyon sürecini de durdurmuştur.[3] Aynı zamanda çifte savunma harcaması taahhüdünde bulunmuş[4] ve Ukraynaya silah göndermeyi kabul etmiştir.[5] Nihayetinde Almanya Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier, Rusya Devlet

Başkanı Vladimir Putin yönetimindeki Rusya ile normale dönüş olmayacağını belirtmiştir.[6] Gelişmeler ABD açısından Avrupadan yükselen meydan okuma ya da direnmelerin sona erdirilmesi anlamına da gelmektedir. ABD açısından üçüncü hedef, Çinin merkezinde yer aldığı Asya-Pasifik bölgesine yönelmektir ve şimdi Avrupada gücünü yeniden oluşturarak ve Avrupalı devletlerin desteğini alarak, Çine karşı Asya-Pasifikte ciddi, yeterli, caydırıcı ve etkili bir pozisyon alabilecektir. Bunun öncesinde Avrupa devletleri hem Rusya tehdidini ABD kadar ciddiye almıyor ya da ekonomik ilişkilerini kesme kararlılığını tam gösteremiyordu hem de Çinin yatırımlar ve sorgusuz kredileriyle Avrupa içlerine doğru yayılmasından ABD kadar rahatsız olmuyordu. Çünkü müttefik dahi olsalar uluslararası ilişkilerde her ülke kendi çıkarını maksimize etmeye odaklıdır. Dolayısıyla AB, ABDnin süper güç konumuna tehdit olarak gördüğü Çin ve Rusya ile yakınlaşmaktan Ukrayna işgaline kadar geri durmamaktaydı.

Rusyanın Ukraynaya saldırısı, Avrupa ülkelerinin güvenlik sorununu çok yakından hissetmesine ve Avrupa güvenliğinin sağlanamadığı her durumda olduğu gibi ABD ile hareket etme çizgisine dönmesine sebep olmuştur. Rusya askeri gücünü ölçme ve Rusya ekonomisini zayıflatma fırsatı yakalaması da ABDnin kazançlar hanesine yazdığı hususlardandır.

Bölge Güvenliğinde Türkiye

Rusya-Ukrayna savaşının sonuçlarından biri de Türkiyenin diplomatik manevralarıyla ön plana çıkması, Türkiyenin Avrupa güvenlik mimarisindeki öneminin yeniden hissedilmesi olmuştur. Türkiye, Karadeniz ve Akdeniz güvenliğinin sağlanmasında, Balkanlarda istikrarın temininde kendi varlık sebebinin bir parçası olarak önemli bir rol oynamaktadır. Bu rol, Avrupa güvenlik anlayışıyla örtüşmekte ve Avrupa için de önem kazanmaktadır. Diğer taraftan yakın çevresindeki istikrarsızlık ve çatışmalardan kaçan halklar için de Türkiye, güvenli en yakın ülke konumundadır. Türkiyenin güvenli ülke olması ABnin güvenlik açığı olarak kabul ettiği göç hareketlerini göğüslemekte ve bu açıdan da ABnin mülteci ve sığınmacılar kaynaklı güvenlik, istikrar ve ekonomik kaygılarının giderilmesinde etkin bir aktör olarak değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Bunlara ek olarak alternatif enerji hatlarını taşıması nedeniyle Türkiye, enerji güvenliği de sunmaktadır. Bunların bütünü Türkiyeyi Avrupa güvenliğinin bir parçası yapmaktadır ve Rusya-Ukrayna savaşı, Türkiyenin bu özelliğini vurgulamaktadır. Türkiyenin tüm denklemlerin dışında tutulmak istenmesi, Avrupa için ABD liderliğine yönelmeyle sonuçlanan güvenlik açığı yaratmaya yarayacaktır. Bu çerçevede Yunanistanın bir nevi ABD üssü haline getirilmesi, belki de Türkiyenin yerinin Yunanistanla doldurulması çabası değildir. Nitekim Yunanistanın bu yükü taşıyamayacağı profesyonel jeopolitik uzmanlarınca kestirilebilir bir gerçektir. Belki Yunanistandaki üsler, Kosovadaki mevcut Bondsteel Üssü ve Arnavutlukta kurulmakta olan operasyonel ABD üssüyle birlikte dikkate alınmalı ve bunların Türkiyenin devre dışı bırakılmasıyla oluşacak/oluşan güvenlik açığına karşı sağlanan ABD garantisi olduğu düşünülmelidir. Her iki durumda da Rusya-Ukrayna savaşı, Türkiyenin pek çok denklemin ortasında bulunduğunu ve yerini NATO ve AB güvenliğinin bir parçası olarak güçlü şekilde doldurduğunu göstermiştir.

Nitekim Rusyanın Ukraynayı işgaliyle başlayan süreç ne Rusyaya uygulanan ambargo[7] ne de Rusyanın Ukraynaya karşı sürdürdüğü askeri operasyonlarla bitecektir. İşgalin başından itibaren Türkiyenin yürüttüğü itidalli dış politika[8] ve sonrasında iki ülkeyi kolaylaştırıcı rol oynayarak aynı masada buluşturabilme kabiliyeti, işgali sonlandırabilecek umut verici en önemli gelişmedir. Savaşın hemen öncesinde herhangi bir plana dahil edilmek istenmeyen, yeri Yunanistanla doldurulmak istenen, 2018 yılından itibaren Balkanlardaki etkisi ve gücünün azaltılması için makaleler[9] yazılan ve Balkan siyasetinin sil baştan değiştirilmesi girişimlerinin de hedefinde bulunan Türkiye, 2. Dünya Savaşını tetikleyen olaylarla karşılaştırılan krizde etkili bir rol oynamıştır. Şimdi, Putinin savaşı jeopolitik Avrupayı doğururken[10] Avrupa devletlerinin Türkiye algısında da bir dönüşüm gerçekleşmektedir. Yeşil enerjiye geçiş, enerji bağımlılığının azaltılması, dijital gelişim, Avrupa için siyasi hedef, amaç ve yetenek birliği başlıkları bir tarafa ABnin Ukraynadaki savaş sonrası kendisine yüklediği ödevlerden bir diğeri olan güvenlik ve savunma kapasitesinin artırılması başlığı için Türkiye denklemde tutulmak istenecektir. Nitekim eğer Ukrayna savaşı gerçekten de küresel sistemi değiştiriyorsa Türkiye çoktan yeni dünyadaki yerini almıştır.

Türkiyenin Balkanlardaki Etkisi ve Rolü

Türkiyenin bölge ve Avrupa güvenliğindeki rolünü daha Ukraynadaki savaş başlamadan önce görenlerden biri, o gün Münih Güvenlik Konferansı Başkanı sıfatıyla konuşan Wolfgang Ischinger olmuştur.[11] Ischinger, stratejik konumuyla tüm Batının barış ve güvenliği için büyük önem taşıdığına vurgu yaptığı Türkiyenin NATOda kalmaya devam etmesini, İngilterenin ABye yaptığını yapmamasını temenni ettiğini söylemişti.[12] Açıklamasında Ischinger, Batılı ülkelerle Ankara arasında son dönemde yaşanan krizler ve görüş ayrılıklarına rağmen, Türkiye ile mümkün olduğu ölçüde yakın ilişkilerin sürdürülmesinin önemini belirtmiş, Türkiyenin hem Karadeniz güvenliğindeki rolüne hem de Avrupanın Yakın Doğu, Ortadoğu ve İran politikalarında Türkiyenin partnerliğinin arttıracığı etkinliğe işaret etmiştir. Avrupa politikalarının etkinliğini arttırması bakımından bunun Türkiyenin önemli bir rol oynadığı Balkanlar için de geçerli olduğunu ifade etmiştir. Türkiyenin bunlarda çok büyük bir öneme ve hatta merkezi öneme sahip olduğunu vurgulamıştır.

Açıklamalar önemlidir ancak bu sözleri Alman diplomat Ischingerin söylemesi hem ilginçtir hem de bir itiraf ya da tavır/söylem değişikliği veya gelişmeler karşısında yaşanan bir aydınlanma olarak değerlendirilebilir. Zira ABDnin Türkiyeyi Balkanlarda etkisizleştirme görüşünü, ABnin yakın çevresinde demokrasi, barış ve istikrar hedefi adına yazdığı bir makalede Ischinger da paylaşmaktaydı.[13] Nitekim, ABD Dışişleri Bakanlığına yakın bir yapı olan Atlantik Konseyinin 4 Kasım 2017 tarihli Balkanlar'da İlerleme: Bölge için Yeni Bir Amerikan Stratejisi belgesi,[14] aslında Çin ve Rusyayı Balkanlarda etkisizleştirme hedefini gözetmekteydi ancak sonra çerçeveye Türkiye de dahil edilmişti. Halbuki Balkanların tamamen ABD alt yönetimi haline gelmesi, Rusya, Çin, Türkiye bir tarafa Almanyanın da buradaki etki gücünü kaybetmesi ve bölge dengelerinin bozulması anlamına gelecektir. [15] Diğer taraftan Ischinger, Türkiyeyi Balkanlardan uzaklaştırma girişimini 1995te Bosna

Hersek için sürdürülen görüşmelerde de sergilemiştir.

Ischinger, 1995te Dayton/Ohiodaki Bosna Barış müzakereleri, 1996/1997 NATO-Rusya Kurucu Yasası müzakereleri ve 1998deki Kosova krizi sırasında Alman Delegasyonunun başkanlığını yapmıştır. Dayton Barış Anlaşmasının imzalanması sırasında 8-9 Aralık 1995 tarihinde anlaşmanın sürdürülebilirliğini sağlamak üzere Londrada Barışı Uygulama Konferansı düzenlenmiş ve konferansta bir Barışı Uygulama Konseyinin kurulması kararlaştırılmıştır. Aynı zamanda Konseyin icra organı olarak Yüksek Temsilcinin başkanlığı altında çalışmak üzere bir de Yönlendirme Kurulu oluşturulmuştur.[16] Yönlendirme Kurulunun üyeleri Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Rusya, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği Başkanlığı, Avrupa Komisyonu ve İslam Konferansı Teşkilatını temsilen Türkiyeden oluşmaktadır. İşte tüm diğer üyeler devlet olarak Kurulun parçasıyken Türkiyenin İslam Konferansı Teşkilatını temsilen Kurulda bulunması, Ischingerin ön aldığı dışlayıcı tutumunun eseridir.

Ischingerin yaklaşımı, Avrupanın ortasında Müslüman bir ülke istemediği için Bosna Hersekte 1992-1995 dönemi savaşında hareketsiz kalanlar ve bugün de aynı gerekçeyle Bosna-Hersekli Sırbistan ve Hırvatistan arasında paylaşırma planları yapanların yaklaşımını anımsatmaktadır. Türkiye, İslam ülkesi olmaya indirgenmek istenen rolünün çok ötesindedir ve bunu defalarca kanıtlamıştır. 2008-2010 sürecinde Bosna Hersek, Hırvatistan, Sırbistan arasındaki normalleşmeye katkı sunarken de Ukrayna ve Rusya arasında görüşmeleri kolaylaştırırken de Batının tüm güvenlik çıkarlarını da gözeterek Avrupanın ya da ABDnin eksik kaldığı alanları doldurmuştur. Tümü de Türkiyenin Avrupa yakın bölgesindeki barış, istikrar ve demokrasiye sunduğu bir katkıdır. Türkiyenin oynadığı bu rol, Türkiyenin sadece jeopolitik açıdan değil, geleneksel dış politik tutumu vasıtasıyla siyasi krizlerde diplomatik manada da ne kadar ehemmiyetli olduğunu gözler önüne sermiştir. Sonuç itibariyle Türkiye bölgesinde güvenlik, barış ve istikrarı desteklemekte ve bu rolü devre dışı bırakılmak istendiğinde dahi engellenememektedir.

[1] Press Briefing by Press Secretary Jen Psaki, *US White House*, 28 February 2022, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2022/02/28/press-briefing-by-press-secretary-jen-psaki-february-28-2022/>, (Erişim Tarihi 01.04.2022)

[2] Rusya şu anda gazının yaklaşık yüzde 70ini ABye satmakta ve bu ihracattan yılda yaklaşık 35 milyar dolar kazanmaktadır. Ben Aris, *Winners and Losers From The War in Ukraine and Russia*, *Intellinews*, 16 March 2022, <https://www.intellinews.com/long-read-winners-and-losers-from-the-war-in-ukraine-and-russia-has-already-lost-even-if-it-wins-238306/>

[3] Germany freezes Nord Stream 2 gas project as Ukraine crisis deepens, *Reuters*, 22 February 2022, <https://www.reuters.com/business/energy/germanys-scholz-halts-nord-stream-2-certification-2022-02-22/>

[4] Germany commits 100 billion to defense spending, *Deutsche Welle*, 21 February 2022, <https://www.dw.com/en/germany-commits-100-billion-to-defense-spending/a-60933724>

[5] Almanya ile birlikte Polonya kara yoluyla Ukrayna'ya mühimmat göndermeye başlamış; Estonya ve Letonya yakıt, Javelin zırhlı silah ve tıbbi malzeme taşımaya başlamış; Çekya silah ve mühimmat göndereceğini, Slovakya mühimmat, dizel ve gazyağı göndereceğini, Hollanda 200 Stinger uçaksavar savunma sistemi göndereceğini, Belçika ise 2.000 makineli tüfek ve 3.800 ton yakıt sağlayacağını duyurmuştur. Germany to send Ukraine weapons in historic shift on military aid, *Politico*, 26 February 2022, <https://www.politico.eu/article/ukraine-war-russia-germany-still-blocking-arms-supplies/>; Richard Haass, Winners and Losers in Putins War, *Project Syndicate*, 30 March 2022, <https://www.project-syndicate.org/commentary/winners-and-losers-in-russia-ukraine-war-by-richard-haass-2022-03>

[6] Almanya Cumhurbaşkanı Putin ile normale dönüş olmayacak mesajı, *TRT*, 5 Nisan 2022, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/almanya-cumhurbaskanindan-putin-ile-normale-donus-olmayacak-mesaji-669908.html>, (Erişim Tarihi 01.04.2022)

[7] Yaptırımların maliyeti, Rusyanın büyüme potansiyelini sadece yüzde 2ye düşürmek olacağı ve bunun da küresel büyüme oranının çok altında olduğu düşünülmektedir. Aris, *Winners and Losers From The War in Ukraine and Russia*.

[8] German Chancellor Olaf Scholz meets with Turkish President Recep Tayyip Erdogan amid Ukraine crisis, *Deutsche Welle*, 14 March 2022, <https://www.dw.com/en/german-chancellor-olaf-scholz-meets-with-turkish-president-recep-tayyip-erdogan-amid-ukraine-crisis/a-61115091>

[9] George Soros and Alexander Soros, In the Balkans, a Chance to Stabilize Europe, *The New York Times*, 18 June 2018, <https://www.nytimes.com/2018/06/18/opinion/northern-macedonia-rename-greece.html>; Wolfgang Ischinger, German reunification and peace in Europe, 9 November 2019, <https://securityconference.org/news/meldung/german-reunification-and-peace-in-europe/>

[10] İfade, Josep Borrellin Putins War Has Given Birth to Geopolitical Europe başlıklı makalesine atıfla kullanılmıştır. Makale için bkz. Josep Borrell, Putins War Has Given Birth to Geopolitical Europe, *Project Syndicate*, 3 March 2022, <https://www.project-syndicate.org/commentary/geopolitical-europe-responds-to-russias-war-by-josep-borrell-2022-03>, (Erişim Tarihi 05.03.2022)

[11] Ischinger, 2008 yılından 2022deki son konferansa dek Münih Güvenlik Konferanslarına Başkanlık etmiştir. Güvenlik konferansına katılanların üç gün boyunca

savaş ve barışı tartıştıkları 18-20 Şubat 2022 tarihli son 58. Güvenlik Konferansından sonra Ischinger başkanlığı Christoph Heusgene bırakmıştır. 2008de konferansı devraldığından beri Ischinger, yaklaşık 80 çalışandan oluşan bir ekip ve on milyon Eurodan fazla yıllık bütçeyle konferansı bir marka haline getirmiştir. Holger Möhle, Christoph Heusgen übernimmt Münchner Sicherheitskonferenz, Gestählt für lange Nächte, *Rheinische Post*, 20 February 2022, https://rp-online.de/politik/ausland/ex-un-botschafter-heusgen-nun-vorsitzender-der-sicherheitskonferenz_aid-66426413, (Erişim Tarihi 01.04.2022). Diğer taraftan Ischinger, görevinden ayrıldıktan sonra hizmetlerini en yüksek fiyatı verene satan eski bir hükümet yetkilisi olarak da tanımlanmaktadır. Münih Güvenlik Konferansları sayesinde kurduğu bağlantıları danışmanlık şirketlerindeki hisse senetlerinin değerini arttırmak için kullanmakla da eleştirilmektedir. Örneğin Kosova, Gürcistan ve Katar, Ischingerin 2015 yılında kurduğu butik danışmanlık Agora Strategy Groupun müşterisidir. Şirketin yılda 2-3 milyon Euro arasında gelir elde etmektedir ve Agora müşterilerinin ortak noktası, Münih Güvenlik Konferansı ile bir bağlantıdır. Ayrıca Ischinger, kendisine yılda yaklaşık 60.000 Euro ödeyen Hensoldtun yönetim kurulundadır ve bu şirketi Münih Güvenlik Konferansının ana sponsoru yaparak güvence altına almıştır. Bu konuda bkz. In diplomacy, Europes most powerful ambassador means business, *Politico*, 16 February 2022, <https://www.politico.eu/article/diplomacy-wolfgang-ischinger-munich-security-conference/>

[12] Ischinger: Türkiye bize Hadi, hoşça kalın dememeli, *DW*, 9 Şubat 2022, <https://www.dw.com/tr/ischinger-t%C3%BCrkiye-bize-hadi-ho%C5%9F%C3%A7a-kal%C4%B1n-dememeli/a-60704332>, (Erişim Tarihi 01.04.2022)

[13] Ischinger, German reunification and peace in Europe.

[14] Новая стратегия США на Балканах, *Top War*, 4 December 2017, <https://tr.topwar.ru/131154-novaya-strategiya-ssha-na-balkanah.html> (Erişim Tarihi 25.11.2021)

[15] Ischinger ise Kısa, orta ve uzun vadede Almanya ve Avrupanın güvenliği için ABD askeri yeteneklerine güvenmemiz gereklidir. Amerikalı ortağımız olmadan kör, sağır ve güçsüzüz. görüşünü savunmaktadır. Bkz. Münih Güvenlik Konferansı başkanı Wolfgang Ischinger ile röportaj, *Ouest-Fransa*, 9 Şubat 2019, http://www.senat.fr/rap/r18-626-2/r18-626-2_mono.html

[16] Bosnia and Herzegovina 1998: Self-sustaining Structures, *OHR-BiH*, 12 November 1997, <http://www.ohr.int/pic-bonn-conclusions/#11>

Yazar Hakkında :

-

Atıfta bulunmak için: YAŞIN, Gözde KILIÇ. 2026. "DİPLOMASİ ÇARKLARI: TÜRKİYE'NİN DENKLEME YERLEŞMESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2022 / 9. Nisan 07. Erişim Haziran 02, 2026. <https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/DIPLOMASI-CARKLARI-TURKIYE-NIN-DENKLEME-YERLESMESI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır